

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

PÕLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

1935

III aastakäik

Toimetaja agr. A. ECKBAUM. Vastutav toimetaja E. JUST.
Väljaandja EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS.
Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk 40, postkast 54, telef. 454-70.
Tellimishind: 120 snt. aastas, 65 snt. poolaastas.

Nr. 5

Mai

Küünd kerkib . . .

Raamatu ja lugeja vahel peab tekkima uus usaldus.

Raamatu-aasta mõtteid.

Käesolev aasta on kuulutatud raamatu-aastaks. Nii pika kestvusega pidutsemisaja, terve aasta, on põhjutanud eesti raamatu 400-aastaseks saamine. Neljasaja-aastane ajalugu kultuuri ja üldise arenemisega nii lähedalt seotud teguril, nagu seda on raamat, juba ainuüksi annab küllalt põhjust pidulikuks mälestamiseks; kuid asiolu, et raamatu-aasta algus ja lõpp langevad kokku mitte kalendri-aastaga, vaid meie riigi-aastaga, s. o. ühest vabariigi aastapäevast teiseni, reedab tema teise suure ja sümbolise tähenduse. Raamatu-aasta peab nimelt juhtima erilise tähelepanu meie tänapäeva-raamatu mõistmisele ja nägemisele. Üks riigiaasta seoses ajaloolise mälestamisega pühendab oma erilise tähelepanu raamatule, sihiga, et raamat teda, kui ka kõiki järgnevaid aastaid, senisest paremini sisustaks. See aasta peab erilisel püüdma tuua selgust riigiühiskorrale ja raamatu vahekorradesse ning selgejooneliselt piiritlema, millised kohustused on kummalgi teineteise vastu.

Ajaloolisest huvist raamatu vastu ei jatku loomulikult terveks aastaks. Siis on enesestmõistetav, et raamatu-aasta peaarõhk langeb just teiseks mainitud tähendusele, nimelt raamatu-oleviku, praeguse raamatu rõõmude ja murede lahendamisele. Kõik oleme kuulnud, et nimelt muresid on meie raamatul praegu eriti rohkesti.

*

Raamat, mille ilmumise tähtaega pidulikult pühitseme, on n. n. Vanradt-Köll'i kattekismus. Mainitud kattekismusega oli omakeelne trükitud raamat eestlastel märksa enne olemas, kui meie naabritel — soomlasil ja lätlasil. Kuigi see raamat tegelikult rahva sekka ei pääsenud ja meie päevini temast säilinud on vaid osa tänapäevainimesele mittemidagi-ütleva tekstiga lehti, on meil siiski küllalt põhjust pühitseda tema juubelit. Trükitud raamatu ilmumine 400 aasta eest oli üllas suure kultuurilise tähtsusega sündmuseks. Praegu ei tähenda aga ühe raamatu ilmumine iseenesest mitte midagi. Ainult harukordne suur sisu võimaldab, et meieaegsele raamatule veel mõnesaja aasta järgi mälestuspäev pühendatakse. See asiolu näitab muidugi, kui nõudlikuks on läinud aeg raamatu vastu, kuid kõige pealt näitab see aga seda, et meie päevil raamatult ei oodatagi enam mingit sündmust, vaid ta on muutunud igapäevaseks argitarbeks.

See on muidugi võit. Raamat kui elu väärastaja, kui meeldiv tasu, toob inimesele ta töö- ja muretundide vahele rõõmu. Kuid siin tulebki ilmsiks eesti raamatu suurim kurbloolus: kättesse, kes teda kõige enam oleksid õigustatud saama, satub teda kõige vähem.

*

Raamatu-aasta peab aitama lahendada usaldamattuse-mõistatust raamatu looja ja lugeja vahelt, mis üksteise mõistmist just raamatu kahjuks hävitanud. Meie, noored, oleme kõige innukamad lugejad. Ja korduvalt oleme pidanud vastu võtma raamatu loojailt etteheiteid kultuuripuuduses, raamatu mittemõistmises, huvide pealiskaudsuses. Püüame siinkohal sellele mõne tagasihoidliku omapoolse sooviga vastata. Esiteks, meie muretseksime enestele ja loeksime praegugi raamatuid küllaltki heameelega, kuid raamatu võimatult kõrge hind on meile ülesaamatu. Mis aga tähtsam, meil on peale selle ka omad soovid ja rahulolematused raamatu sisu kohta, mida me peame peamiseks süüdlaseks selles, et usaldus raamatu vastu nii väga kahanes. Viimasel ajal ilmneb mõnepoolseid paranemistunnuseid, kuid raamatu-aasta peaks nende ilmsiktulekut ja mõjulepääsu eriti kiirendama. Meile on selge, et just usalduspuudus raamatu vastu on viinud ta leviku alla ja sellega olnud peamiseks põhjuseks ta hinna kõrgele tõstmises.

Usaldamattus sai alguse ajast, kus autorid hakkasid endid lugeja suhtes liig iseteadlikku kõrgusesse upitama. Ülimoodsad stiilivõtted, uus- ja võõrsõnade kasutamine mitte tarbena, vaid teadliku edvistamisena koos lugeja varjamatu halvustamisega pidid varsti kõige leplikumagi lugija enesetunde äratama. Reaalne rah-

Emalill.

Vara heitsid valuwoodi,
murelilled tuppa toodi,
emakene, emmekene.

Silmad kaeti enne kaega,
hauda läksid enne aega,
emakene, emmekene.

Kun sa olid enne koolmist,
enne suure surma kaal'mist,
emakene, emmekene?

Ma ei teadnud, sina teadsid.
Enne laudsile sind seadsid,
emakene, emmekene.

Sina nägid, ma ei näinud.
Arm on alla hauda läinud,
emakene, emmekene.

Emalille, murevarsi,
valuväite panen värssi,
emakene, emmekene.

Kokku südame kõik valgub.
Oh, kui palju sulle võlgnen,
emakene, emmekene!

Henrik Visnapuu.

vas tunneb kirjanduse kõrval küllaltki teisi väärtusi ja varasid, mis võimalised enesetunnet kandma. Aadlit meil ei ole ja töömees peab siiralt lugu omaväärsest spetsialistist, ärgu püütagu aga end temale peale pakkuda üleoleva jumalusena. Kerge on ju ütelda lugejale, sa oled tuim ja rumal, oskamatu sulle pakutavaid õilsaid väärtusi mõistma; aga nii ei jõta kuskile. Nõnda võib iga soperdajagi ütelda, kas paljast jonnist või ka end tõepoolest suurvaimuna tundes. Peab siis lugeja kohe nii halvustava hinde omaks võtma? Pealegi, kus ta ei mõista, mis temalt õieti tahetakse. Mõnigi teos omab ju võib olla küllalt kirjanduste aduslike väärtusi, pakkumata aga sisuliselt midagi. Lugeja ei tea, miks peab tema sel alal nii kompetentne olema, kui see teda ei huvita. Tema ei taha hakata kirjanikuks, vaid tahab lugeda. Pealegi on temal juba olemas oma kätteõpitud ala ja ta ei lähe sugugi nõudma, et kirjanik sama osavalt oskaks küllida, tunneks maaviljakuse saladusi, rautaks hobuse või poleeriks puhvetikapi. — Vastuoksa meie raamatuloojate nõudeile, ajaloos tuntakse suurkirjanikena just niisuguseid nimesi, kes on üksikasjaliselt süvenenud lugeja erialadesse, niiviisi mõistnud pääseda lugeja hinge ja end mõistetavaks teinud just lugejale omaste ning aru saadavate vahenditega.

*

Kirjanduse ürgtunnuseks jääb ikka midagi suurejoonelist, elust üleolevat — võib olla romantikat — ja luulele lisandub paratamatult musikaalsus, paatos. Stiili erinevused ei muuda kuigi palju seda põhiolemust. Mõnigi stiililt naturalistlik raamat oma üldpildis võib olla püha. **Henry Barbusse'i „Põrgut“** maailm tunneb jöhrapildilise ja meelelis-alasti raamatuna, kuid kogutervikus ometi masendava, piiblik-inimliku palvena. Meie kõige „tehnilisemad“, „tööraha huvide eest võitlevad“ luuletajad, kirjutades vaimustunult revolutsioonist, tunnevad sagedasti vähem huvi nende viletsate inimeste kannatuste ja vaevade vastu, millest nad kirjutavad, kui just ilutsevad romantikuna oma poolt loodud julmas ja verevärvilises pildis ning vakkalastud märatsevais, looduslikes jõududes.

Kui tõeline suurkirjanik ka kõige lihtsamad argielu-pildid võib koguda mõjuvaks teoseks, näeb vilets epigoon vast argipiltide kogumises juba oma ülesannet. Raamat asendab sellega juba ajalehte, suutmata muidugi viimasega võistelda. On muidugi pentsik, kui elektrotehnik hakkaks oma raamatus õpetusi jagama luuletaja sõnadega; sama pentsik on see loomulikult ka vastupidi. Kui keski või miski niiväga tahab asendada teist, on see juba tunnistuseks, et ta isegi end oma pärisalal küllalt tugevaks ei pea. Meie lugija on juba algkoolis õige tublisti õppinud matemaatikat. Nii ei tee talle tõepoolest mitte raskusi lahti klammerdada „geomeetriliste“ värsiridade „matemaatilisi“ vormeleid. Kuid praktiline inimene küsib eneselt varsti, kas tulemus t a s u b nähtud vaeva.

Isegi liig kaugemale on mindud lugeja halvustamisega. Mõni autor on koguni oma teose eessõnas tulnud välja uhke viipega, talle polevat lugeja tähtiski. Ta põlgavat juhmi, rumalat massi. Temal ikksi seal kuskil jumalikus kõrguses olevat hea küll. Paljalt tema kõrgeväärtusliku loomingu olemasolu olevat kirjanduse õitsemiseks küllaldane. Polevatki meil mingit kirjanduse kriisi, olevat lugejate kriis. — Ja tal ei tule sellise jutu juures pähe kahtlustki, et kõneleb puhast absurdi. Oletame, et meil leiduks kas või kümmekond maailmakirjanduse tipuvõimeteeni küündivat kirjanikku, kelledest igaüks kirjutaks aastas valmis ühe suurepärase teose — oma lauaasatlisse. Kas siis meil kirjandus õitseks? Saaks seda üldse nimetada kirjanduseks ja neid inimesi kirjanikeks? Tõelikult mitte. Ehk ainult siis, kui nende toodang kunagi tulevikus tõelise kirjandusena maksvu-sele pääseb. Kirjandus kui tervikmõiste üks paratamatu osa ja ka kõige tõelisem hinne peitub ikkagi **menus**. Selle kaudu teostub tema ülesanne, ta ainus õigustus, tema vaimustav, juhtiv ja prohvetlik missioon.

On ju muidugi olemas nii mujal kui ka meil erakliikse vaimuinimesi, kes side-med kaasinimestega katkestanud ning oma loomingu ning vaimukusega ainult isendid lõbustavad. Nisugused inimesed kutsuvad välja ka rahva austuse, kui nad on siirad. Loomulik on, et neil pole mingit mõtet oma teoseid lasta trükkida ega pakkuda neid põlatud massile, pealegi ebasoodsa vastuvõtu puhul välja tulla pahameeleavaldustega selle massi aadressil.

On ju usutav, kui kirjanik tunneb, et talle vaim antakse ülevalt. See on muidugi eriliseks kasuks ja kergenduseks temale nende kõrval, kes oma „vaimu“ saanud raske õppimise ja tähelepaneliku vaatlemise teel, aga ta andku siis ka lugejale edasi selliseid väärtusi, et see tema vaimusaamist tõelikult uskuma jääb. On ju ka lubatav end tunda väljavalituna, jumalusena ja oma ülesannet võtta mitte vaevapakkuva tööna, vaid suure kutsumusena — kui see tunne aga ei saaks õigustuseks poolliku õppimise ja nõrkade võimiste puhul.

*

Väga ülekohtune on muidugi eelolevaid ridu maksvaiks pidada kõigi meie raamatuloojate kohta, — ei, selle mõttega pole need kirjutatudki. Ütlesin ju eel-pool juba, et sellised on oieti põhjused, millistest raamatu-usaldamatus sai alguse. Kordkorralt on nisugused halvad sümptomid just vähenenud, aga neid on meiegi päevil veel küll. Meil on juba külluses tõelikult väärtuslikku kirjandust, mis pole rahva sekka pääsenud selle tõttu, et usaldamatus oli ees. Rahva juures maksab ikka tõelikult see tarksõna, mida ennemgi on korratud: narrid sa mind korra, narrin sind vastu üheksa korda. Juba praeguse väärtkir-janduse huvides, mis ebaõige usaldamatuse all kannatab, kui ka tuleviku kirjan-duse huvides peab jalule seatama usaldus lugeja ja raamatu vahel.

Sergius Russ.

Organiseeritud Maanoored ja nende töö 1934. aastal.

Organisatsioon on muutunud kindlapiiriliseks. — On välja tootatud juhised töö korraldamiseks maanoorteritingides. — Liikmeskond on tunduvalt suurenenud. — Töötulemused on head.

I. Maanoorte liikumise juhtimine ja selle alused.

Pärast esialgseid korraldus- ja orga-niseerimistöid asus Põllutöökoda maa-noorte liikumise aluste ja juhtimise mõtete väljatöötamisele.

Esialgselt määrati kindlaks maanoor-teliikumise põhimõtted ja kutsuti ellu

Põllutöökoja juurde Ülemaaline Maa-noorte Ühendus, mis on kõikide nende maanoorte organisatsioonide ühenda-vaks üleriiklikuks keskkohaks, kes te-gelevad maanoorte liikumise põhimõtte-te kohaselt. Edasi asuti liikmeid ko-guma ja neid registreerima Ülemaalise Maanoorte Ühenduse juures. Kuna meil juba tegutses väga mitmenimelisi ja

Emale.

„Millal maksan menne vaeva...“

Ilmas on paljugi meelikütkestavat headust, ihulist õrnust, kuid miski pole nii kaugele ulatava mõjuga, kui seda on ema südame armastus lapse vastu. Meenub tihti see aeg, kus olin veel karjapoisike, kus mu ema mind hommikuti üles äratas. Nägin teda seisvat sängi päitsis, lahkesti vastu naeratavat, kui ma unisena silmi hõõrusin, et peletada und. Olin kindel, et ta tundis kahju omast tegevusest — ent kari ootas õues. Sageli aitas ta mind riietuda, ja saatis mind õueväravast välja.

Saabus talv. Ta tuli põhjatuulte saatel oma tuisu ja tormidega. Võimsana põhjatuulest aetuna kerkisid hanged aedade äärde, mis kiskus mind toast välja. Õhetavail palgeil söötsin õue, et kelguga hangilt alla liuelda. Igakord kui ma väljusin, ulatas ema mulle omakoetud salli, mille mässisin kaela. Ei jätnud ta mind kunagi manitsemata, et ma liig kauaks välja ei jääks ja ei külmetaks end.

Ent külmetusin süski ja haigestusin. Mu ema ei teinud ühtegi etteheidet mulle, et olin hoolimatu olnud ta manitsuse vastu. Isegi nägin teda õõseti seisvat mu voodi ääres ja valvavat mind.

Väljas löötsus kaeblikult tuul. Tasa laulis kikk koldes — ja mu vaikiv, valvav ema voodi ees — need hetked on jäänud minusse püsima võimsana tänini.

Kui ma verenesin, siis ma vist ei lausunud ühtegi tänusõna emale.

Kooli minnes, sealt tulles, oli mu ema esimene, kes mind saatis ja vastu võttis. Tulles aitas võtta lumist kasukat, hommikuti minnes ulatas soojad kindad, mida ta tulepaistel oli soojendanud.

Mida suuremaks ma kasvasin, seda rohkem hülgasin ema armastust. Ei tahtnud olla sõnakuulelik poeg emale, kes minust headmeelt oleks tundnud. Ihkasin kodust eemale. Kitsad olid koduõue väravad, ilutu kodunurm ja mängumuru. Õnn pidi peituma kusagil kauguses, eemal kodust. Ära siit!

*

Olen kodust eemal aastaid, aga ei ole ununenud ema kuju mu silmist. Näen kummarduvat ta kitsast, kõhna kogu üle kaevurakke. Õues mängib tuul, pahnal hüplevad kõrred. Mu ema seisatub nukrana mõttes — ta mõtleb vist minule...

Aiman alateadlikult tumedat valu ta rinnas, aga ma olen liig jõuetu, võimetu selle vaigistamiseks. Puudub mul omalgi valuvaige, sest otsisin õnne, ilu, rahuldust ilmast, kodust eemal... Ent nüüd näen, et süüki ainult kodunurmilt, kodukoldelt võiksin rahuldust leida. Seal valvaks ka mind mu ema hoolitsev pilk.

*

Mustas, kitsas ja rüüses hoovis näen ma poegi kutsuvat emakana. Sibades jooksevad pojukesed ta tiibade alla varjule. See nähe põletab mind. — Ema südamesse mahuvad kõik lapsed, aga üks ema ei mahu hulga laste südamesse — ta jäetakse unarusisse.

Võiksid sa teada ema, et armastan sind. Ent ma ei armastanud su õrnusi, mida jagasid minule. Ma hübenesin — seepärast vihkasin neid. Ma ei suuda iialgi tasuda su vaeva. Ei suuda ka väärikat lapsearmastust sin vastu üles näidata.

A. Hallisto.

mitmesihilisi noorte organisatsioonide maailmas, siis tekkis tarvidus koostöö järgi teiste noorte töö alal tegelevate keskkorraldustega. Kutsuti ellu Maanoorte Organisatsioonide Keskkomitee, et luua ühendust kõikide noorsoo ja seitskondlikkude organisatsioonide keskasutustega maanoorte töö kooskõlastamise ja ühtlase juhtimise mõttes. Maanoorte Organisatsioonide Keskkomitee põhimäärus, milles Keskkomitee üles-

anded, koosseis, juhtimine ja kontakt Põllutöökojaga ning Keskkomitees esindatud asutustega lähemalt kindlaks määratud, kinnitati Põllutöökoja juhatuse poolt.

Loodud süsteemile oli vaja anda üle riigi ühtlasi ja üheteisega võrreldavaid töö- ja tegevuse põhimõtteid. Selleks koostati Eesti Põllumeeste Keskseksi sekretäri ja teiste vastavate eriteadlaste poolt maanoorterõngi normaal põ-

hikiri ja tööjuhised, mida kirjastas ja andis välja Põllutöökoda. Nõuandetalituse juhataja agr. K. Liide man tõttas välja esialgsed astmelised töökavad, et kergem oleks noori huviga tööle rakendada ja nende töötulemusi võistlustel hinnata. Peale astmeliste töökavade ja maanoorterangi normaal põhikirja on Põllutöökoda poolt välja antud järgmised tööjuhised ühes üksikasjalikkude juhtnõuude ja arvestustabelitega: puukooli ja marjaia tööjuhised, seemnekasvatuse tööjuhised, linnukasvatuse tööjuhised, kodujänesekasvatuse tööjuhised, lambakasvatuse tööjuhised, mesilastepidamise tööjuhised ja liikmete tööettevõtte arvestusvihid.

Siinkohal peab tähendama, et maanoored ja nende organisatsioonid on algusest peale suure huvi ja poolehoiduga suhtunud Põllutöökoda poolt korraldavas maanoorte organiseerimise ja maanoorte liikumise juhtimise töösse.

Möödunud aastal jõuti ettevalmistustöödega juba niikaugemale, et võidi 23. ja 24. juuniks 1934 Arkna põllutöökooli juurde kokku kutsuda esimene ülemaaline maanoorte kongress. Kongressist võtsid osa üle 80 Põllutöökoda ülemaalse Maanoorte Ühenduse juures registreeritud maanoorte esindaja. Kongressil kiideti heaks senised korraldustööd, kinnitati ettepanud üldine maanoorte organiseerimise kava ja seati üles põhimõtted edaspidiseks tegevuseks. Kongressil kinnitati ka maanoorte eraldusmärki, milleks võeti neljalehe-kujuline ristikehina leht rippal kandmiseks, missugune märk on rahvusvaheliselt tunnustatud maanoorte liikumise sümboliks, ja tunnustati Eesti Põllumeeste Keskseitsi väljandel ilmuv põllumajanduslik noorsoo kuukiri „Maanoored“ maanoorte liikumise häälekandjaks.

Kongressi otsused ja seisukohad leidsid 23. oktoobril 1934 peetud Maanoorte Organisatsioonide Keskkomitee koosolekul heakskiitmist, kus juures veel eriti rõhutati järgmisi mõtteid:

1. Maanoorte organisatsioonide üldine vanuse tase peaks noorenema. Liikmete vanuse määr võiks kõikuda 13—25 aastate vahel, kusjuures erilist tähelepanu tuleks pöörata algkoolist eluastuvatele noortele.

2. Pidada soovitavaks, et algkoolide õpetajad maanoorte kasvatustööd jatkaks pärast kooli noorte organisatsioonide

nides. Alustada läbirääkimisi Haridus-Sotsiaalministeeriumiga, et ministeerium omalt poolt seda tööd õpetajatele soovitavaks ja tähtsaks peaks. Õpetajate päevadel võtta päevakorda vastava sisulisi referaate ja edaspidi asjastuhvitatud õpetajatele korraldada erikursusi maanoorte organisatsioonide tegevus- ja tööaladelt.

3. Tunnistada tarvilikuks riigi, Põllutöökoda ja teiste organisatsioonide kaasabi maanoorte edaspidiseks töö korraldamiseks ja pidada eriti soovitavaks maatulunduskonsulentide kaasööd maanoorte tegevuse ja töö juhtimisel.

4. Maanoorte juhtide ettevalmistamiseks korraldada pikemaajalisi kursusi ja paluda Põllutöökojalt teostust kohalistele juhtidele või noortele assistentidele, samuti ka töövahendite muretsemiseks ja autasude andmiseks.

5. Töökavade ja tööjaotuse küsimusi selgitada sellelt seisukohalt, et töö oleks huvitav, õpetlik, võimetele vastav ja noori kasvatav, luues soodsaid eeldusi sünnipärase annete võimalikult täiuslikumaks väljaarendamiseks.

Nende Maanoorte Organisatsioonide Keskkomitee seisukohtadega on Põllutöökoda jõudu ja võimalusi mööda arvestada ja nende toetamiseks kaasa aidata püüdnud.

Koostamisel ja avaldamisel on üksikasjaline maanoorte organisatsiooni dokumend ja mõned tööjuhised. Noorte juhtide ettevalmistamiseks korraldati Kõljala põllutöökooli juures kursus 19. nov. — 16. det. 1934 ja Vahi põllutöökooli juures 10.—24. märtsini 1935.

II. Ülemaalse Maanoorte Ühenduse liikmeskond.

Registreerimise ja Nõuandetalituse poolt korraldatud ankeedi*) andmetel on liikmeskond nii organisatsioonide kui ka üksikliikmete arvult tublisti kasvanud. Eelmise kokkuvõttega võrreldes Ülemaalse Maanoorte Ühenduse juures registreeritud organisatsioonide arv on tõusnud 139-lt 167-le ja liikmete arv 4300-lt 5030-le. Maakondade järgi jagunevad registreeritud noorte organisatsioonid järgmiselt: Saaremaa 38, Läänemaa 19, Virumaa 19, Harjumaa 18, Tartumaa 17, Võrumaa 15, Pärnu-

*) Ankeedi kokkuvõtted on tehtud 90 organisatsioonilt saadud andmetel.

Sünnimaale.

Vaata orus ja nõlvakul voogavat nurmē,
aasa luhtavat, kuusiku kohavat saart,
sood ja paimu ja käreä jõe hõbekaart,
ranna kaljuse siniseid lahti ja kurme, —
meie karmide tuulte ja heitluste maa:
selle mullast ja päikesest sündisid sa!

Vaata atra ning sirpi ja taevast ning mulda,
kirvest, vasarat, tugevat kollet ning sütt,
isa sepa- ning külvuriturja ja -kätt,
põrmust, kivist mis sajandid raiunud kulda, —
me südame loodud see põline maa:
selle verest ja muredest kasvasid sa!

Kuule: hüüavad sahka ja kullaseid teri
põllud, raismikud, jäätmaad ja paimud ja sood,
maa-aarded labidat, kirgast, kätt tugevat, noort,
laevu raudrindseid mühisev karine meri:
puusal mõök, künna, raiu ja ehita sa.
süa poegade õnne- ning päikesemaa!

Rudolf Reiman.

maa 13, Järvamaa 13, Viljandimaa 7, Valgamaa 5 ja Petserimaa 3. Maanoorte liikumise alal rohkem arenenud maakondades on ellu kutsutud Maakondlikud Maanoorte Ühendused ja nimelt järgmiselt: Saaremaal, Pärnumaal, Järvamaal, Tartumaal, Võrumaal ja Läänemaal. Edukamates liikumise pesades Viru ja Tartumaal on asutatud isegi kihelkondlisi ühendusi.

Keskmine liikmete arv organisatsioon on 30, enamikus 20—35 liikme vahel, missugust arvu eduka töökordalduse mõttes otstarbekohaseks võib pidada. Kogemused näitavad, et ringides, kus liikmete arv üle 30 tõuseb, muutub kõikide liikmete edukas tööerakendamine maanoorte liikumise töömeetodite seisukohalt raskeks. Seepärast on soovitat neis kohtades, kus liikmete arv suuremaks paisub, uusi iseseisvaid ringe ellu kutsuda.

Kõikides noorte organisatsioonides on liikmeid mõlemist soost, kus juures meesliikmeid siiski ülekaalus. Keskmiselt on meesliikmeid 60% ja naisliikmeid 40%.

Liikmete vanadusliku koosseisu järgi on maanoorte organisatsioonid endiselt võrdlemisi kirjud. Siiski võib märgata liikmete koosseisu noorenemist võrrel-

des eelmise ankeedi andmetega. Viimase ankeedi kokkuvõtete järgi on alla 15 a. protsent 6, — 15—17 a. vanuseid 13%, 18—20 a. — 25%, 21—23 a. — 20%, 24—26 a. — 17%, 27—29 a. — 9% ja üle 30 a. vanuseid 10%.

Kuna meie maanoorte organisatsioonide liikmete vanuse tase on ebamääraselt kõrge, võrreldes teiste maadega, siis on sellel meie omapäral ka omad põhjused, miks see nii on. Ilma vähemagi valise abita ja vajaliku juhtkonna puudumisel olid just „vanemad noored“ need, kes juba oma küpsemate elukogemustega aitasid ja aitavad praegugi meie liikumise põhimõtteid ellu viia. Nemad on selle liikumise kandjad ja ka algkooli lõpetajate keskele viijad. Meie ei tunne niivõrd muret nende vanemate liikmete pärast, küll aga näeksime meeleldi, et nooremate liikmete arv, eriti algkoolist elluastuvate noorte osa, tunduvalt suureneks.

Vanemate kõrval talutöödest võtab osa 78% organiseeritud noortest. Juhivad iseseisvalt majapidamisi 13% ja ainult 9% on sääraseid noori, kes talutöödest osa ei võta. Sellest selgub, kui tihedalt maanoored maaga seotud on ja kuidas nad vanemate kõrval tööst teevad.

III. Noorte tegevusest.

Andmete järgi, mis saadud 90 organisatsioonilt, kujunes maanoorte tegevus edukalt. Maanoorte suvine töö toimub noorte eneste põllumajanduslikes ettevõtetes. Kahjuks ei ole suutnud mitte kõik organisatsioonid sellel alal noori tööle rakendada, siiski võime märkida, et ka põllum. ettevõtete ebas on hoogsat edu märgata.

Haritud pindala nimetatud noorte endi ettevõtete all oli kokku 3366,80 aari. Sellest põlluviljade all 1875,60 aari, aedviljade all 1036,87 ja niidu ja karjamaa all 454,33 aari.

Aianduse edenemise, seemnete kasvatamise ja mitmesuguste kašete korraldamise alal sammuvad noored sagedasti algatavalt esirinnas. Kodulinde oli noortel 953, sigu 116 ja veiseid 44.

Näitustel esines noori oma töötulemuste väljapanekutega 394 ehk 11%. Noorte väljapanekud näitustel annavad huvitava ülevaate noorte võimete kohta nende tööülesannete täitmisel. Mitmesugustest võistlustest on osa võtnud 336 noort ehk 9%. Tegelikku tööde kursusi on läbi teinud 959 noort ehk 28%. Õppereisidest on osa võtnud 690 noort ehk 19%.

Talvisest tööst etendavad tähtsamat osa kõnekoosolekud, vaidlusõhtute kor-

raldamine, õpperingide tegevusest osavõtmine ja kursused. Eriti rohket huvi tuntakse kõneoskuse küsimuste vastu. Referaatide ja kõnedega on noored esinenud 504 juhu. Noorte esinemiste üldarv tõuseb 3630 peale. Koosolekuid on peetud 996, kursusi 197, pidusid 202, õppereise korraldatud 39, looteriisid ja suuremaid noorte päevi 12. Noorte raamatukogude köidete arv teada olevates ringides tõuseb üle 4000. Toimetatakse ja antakse välja 24 omavahelist ajakirja noorte eneste poolt.

Lõpuks veel pisut noorte majandusliikudest küsimustest. Rahalisi tulusid oli keskmiselt organisatsiooni kohta Kr. 58.84. Kogu organisatsioonide aastatuludest Kr. 5.168,41 moodustavad toetused Kr. 523,64, tulud noorte oma ettevõtetest Kr. 4.136.31, liikmemaksudest Kr. 508,46.

Saadud summad on kulutatud peamiselt lugemislaudade, õppereiside peale ja vajalikkudeks asjaajamisteks. Suuremaks edukama tegevuse takistuseks peetakse ainelise jõu puudust.

Üldiselt võib noorte töötulemustega täiesti rahul olla, arvestades olude ja tingimustega, milles noortel tegutseda tuli.

A. Eckbaum.

Tööjuhised maanoorteritingidele.

Arvustavat ja selgitavat Põllutöökoja kirjastusel ilmunud maanoorte kirjavara kohta.

Maanoorteliikumine kodumaal on juba kujunenud ja arenenud niikaugele, et pioneeritöö, s. o. organisatsioonide ellukutsumise ja neile liikmete verbimise kõrval ikka tähtsamalt esile kerkivad nende organisatsioonide töökorrastuse ja juhtimise küsimused. Kui maanoorte organisatsioonide sisesises tegevuses eritleda 1) ülesandeid, mida lahendatakse ühiselt koosolles koosolekuil ja 2) koduseid tööettevõtteid, mida noored kodutalus teostavad võistluse põhimõtteil (kolm ja rohkem noort valivad sama tööettevõtte ja võistlevad omavahel), siis just nende koduste tööettevõtete teostamise alal on varematal aastatel esile kerkinud raskusi ühiste tööjuhiste ja tulukuse

arvestamismeetodite puudumisel. Teatavaks võrdlemise üldiseks juhiseks on olnud K. Liidema n'i „Astmelised töökavad noortele“ avaldatud „Tõusev Maas“ nr. 2, 1933. Peale selle veel üksikute tööettevõtete kohta noorsookukirjas „Maanoored“ ilmunud kirjutused. Nende katkendlike ja osalt ebaühtlaste töökavade abiga saadi tööettevõtete tehnilise külje korraldamisega kohaliku konsulendi ja ringivanemate kaasabil siiski kuidagi toime, tasuvuse arvatus jäi aga vägagi auklikuks ja ebaühtlaseks. Nüüd, möödunud aastal, on Põllutöökoja väljaandel, kes maanoorteliikumise juhtimise võtnud enda ülesandeks, ilmunud sari (nr. nr. 1—8) „Maanoorte kirjandust“.

*Taas elavaks saab palju muinasjutte,
kui saabub kevad, valge öö ja udu
jõe kaldal mähib puid, noid vanu radu,
mis ääres toom, mil õitsvad oksad vette*

*on kummardanud end ja humal kette
koob ümber kase — lepapuuie rodu,
kus hetkeks ainult kahele on kodu
täis kuumi suudlusi ja muinasjutte.*

*Kõik lained jooksvad väga tasa randa
tol valgel ööl, kui kaldal õitsvad toomed,
ning iga möte, viibe õnne kannab,*

*kui vilja põld, kui meri laevu randa,
kus algab päev, töö, kodu, palju hooneid,
sest ainult korraks loodus noorust annab.*

mis noorte kodustesse ettevõtetesse toob süsteemi, võimaldab neid õiglase-malt hinnata ja võrrelda.

Maanoorteringi põhikiri. (Mn. K. nr. 1, hind 10 snt.) See normaalpõhikiri sobib kõigile maanoorte organisatsioonide tüüpidele (maanoorteringid, maa-talundusklubi, põllumeeste ja pere-naiste seltside noorteosakonnad, ÜENÜ osakondade põllumajandusharud). I osas fikseeritakse ringi eesmärk ja ülesanded; II — õigused ja varad (ei ole juriidilise isiku õiguseid); III — ringide registreerimine ja juhtimine (registreerib ja juhib ülemaaline Maanoorte Ühendus Põllutöökoja juures, kus maanoorte sekretär-eriteadjaks agr. A. Eckbaum); IV — ringi liikmed, nende õigused ja kohustused (eritle-takse noorliikmed — alla 13 a. vanad, tegevliikmed — 13—25 a. vanad ja toetajad liikmed); V — leiab käsitle-mist ringivanema instituu (ringiva-nemaks võib olla vaid täisealine); VI osa käsitleb ringi koosolekuid (üld-koosolekud, töörühmade ja õpiringide koosolekud, avalikud kõnekoosolekud); VII — ringi juhatust; VIII — komis-jone; IX — töörühmi kodutalus; X — vahekorda seltsiga ja tegevuse lõpe-tamist

Puukooli ja marjaiaa tööjuhis (Mn. K. nr. 2, hind 10 snt.). Alul toob töö-juhis 9. leheküljel surutud ülevaate puukoolist ja marjaiaast ja seal toi-muvaist töödest. Suurem osa tööjuhi-sest on jäetud aga ülestähenduste ja arvestusvihi jaoks. Esmalt üldised ülestähendused, eriti aga varandused aruande aasta algul ja lõpul, tehtud

töö, tasuta kodutalust ja mujalt saa-dud, tasuta kodutalule ja mujale antud, rahalise tulud ja kulud, tasuvuse ar-vestamine. Selle juures on iga lehe-külje all väga praktiliselt ära tähen-datud, kuhu leheküljele kokkuvõtte-summa tuleb kanda lõppkokkuvõtte te-gemiseks ja puhtaasi ning ettevõtja tulu arvestamiseks. See pisiast teeb tasuvuse arvestuse noorele täiesti jõu-kohaseks, muidu võiks eksitusi tulla. Soome noorte tööjuhistes sarnased märkmed puuduvad, Läti noorte oma-des on. Arveraamatu täitmiseks on tööjuhise kaane sisekülgedel „Juhtnö-rid puukooli-marjaiaa ettevõtte teos-tamiseks, kus tööde ja varanduste hindamise j. m. kohta märkmeid. Lõ-puks leidub veel ettevõtte hindamista-bel (punktide alusel) ja ringivanema kontrollimiskäikude kohta märkmi-k.

Seemnekasvatuse tööjuhis. (Mn. K. nr. 3, hind 10 snt.) Selle tööjuhise on koostanud A. Liidemann - Haavaniit ja E. Vint. Noorte ette-võtetenä on esitatud 1) heina-, 2) kõö-givilja ja 3) juurvilja seemnekasva-tus. Surutud konspekt (3 lhk) heina-seemnekasvatusest esitab noorte alana timuti, keraheina, päris-aruheina, aas-rebasesaba, punase aruheina, punase, rootsi- ja valge-ristiku, valge mesiku ja lutserni seemnekasvatuse. Tööjuhi-on piiritletud, nii et ta ettevõtet üle-jõukäivana ei esita. See ala noorte töödes on süvendavaks ja ergutavaks lisaks rohumaade propagandale, eriti arendades heintaimede tundmist, mil-leks noored juba edukalt mitmel pool vastavaid liikide lappe on asutanud.

Köögi- ja juurvilja seemnekasvatuse alal esitatakse noorte ettevõtetenä korvitsa, tomati, kurgi, kapsa, kaalika, naeri, peedi, porgandi, peterselli, siguri seemnekasvatust ja tippibulakasvatust. Konspekt sellest on surutud 2½ leheküljele. Arvestusvihi kohta on maksev üldiselt, nagu ka järgnevat tööjuhiste juures, puukooli-marja-aia tööjuhise arvestusvihi kohta öeldu. Ees leiduvad (2 lhk.) juhtnöörid seemnekasvatuse ettevõtte teostamiseks.

Selle tööjuhise hinnangu juures olgu aga tähendatud, et üks vanem agronoom, minu võrdlemisi soodsa hinnangu puhul tähendas, et üks seemnekasvatuse eritundja selle tööjuhise õige suure hulga küsimis- ja õhkamismärkidega varustanud ja selle väärtus väga kahtlane olevat. Ei pea end asjatundjaks sellel alal, kuid arvan, et midagi erilist siin siiski katki ei tohiks olla; kui aga tõesti oleks, siis oleks minu arvates vastavate eriteadajate otsene kohustus oma arvamine esitada, sest ärme unustame, et head kümned ja sajad noored pead ja käed nende kavandite kohaselt kevadel tööle asuvad ja kui see töö viltune oleks — on vägagi suur kahju ja isegi kuritegu. Muidugi ei jatku töö ainult tööjuhise surutud konspektist, vaid nagu see üldiselt teada, peetakse enne tööriühmades selgituskoosolekuid võimalikult kogenud asjatundjate kaasabil.

Linnukasvatuse tööjuhise. (Mn. K. nr. 4, hind 10 snt.) Koostanud L. Kuusental ja E. Vint. Noorte ettevõtetenä esitatakse 1) kanakasvatust, 2) hanede kasvatamine, 3) partide kasvatamine, 4) kalkunite kasvatamine. Nende alade kohta antud konspekt 6½ leheküljel on asjalik-praktiline, samuti kaantel toodud juhtnöörid ettevõtete teostamiseks. Valitud ettevõtted on noortele jõukohased. Arvestustabelite lisana ettevõtete kohaselt on toodud munemistabel. Muidu arvestustabelid kooskõlas teiste tööjuhistega.

Kodujäneskasvatuse tööjuhise. (Mn. K. nr. 5, hind 10 snt.) Koostanud Kr. Jaama ja E. Vint. Algul (6. lhk.) on toodud ülevaade kodujäneskasvatusest (sobivad tõud, pidamine, hoolekanne). Siis enne üldist arvestusvihi üldmärkmehid sugujänesete kohta tabelite näol ülevaatlikul kujul. Kaantel (sisekülgedel) juhtnöörid ettevõtte teostamiseks. Kodujäneskasvatust on noo-

rele jõukohane ettevõtte ja viimase aja oludes saadused ka realiseeritavad soodsail tingimustil.

Lambakasvatuse tööjuhise. (Mn. K. nr. 6, hind 10 snt.) Koostanud K. Jaama ja E. Vint. Tööjuhises tuuakse (7. lhk.) ülevaade lambatõugudest Eestis, pidamisest, suvisest ja talvisest söötmisest, eriti tiinete ja tallede hooldest, sugulamba valikust, nuumamisest, nahkade parkimisest ja villa sortimisest. Olulise juhisenä ta- leb märkida tabelit „üldmärkmehid ja tähelepanekuid sugulammastest“, samuti juhtnöörid (kaante sisekülgedel) ettevõtte teostamiseks.

Mesilastekasvatuse tööjuhise. (Mn. K. nr. 7, hind 10 snt.) Konspekt mesilaste kasvatuse ettevõttest on antud 4. leheküljel. Selle juurde liituvad päeviku vorm ja perede tabelid, mis väga orienteerivalt koostatud ning tabel meevõtmise ja saagi kohta. Kaantel nagu eelnevatelgi juhtnöörid ettevõtte teostamiseks.

Arvestusvihk. (Mn. K. nr. 8, hind 5 snt.) See arvestusvihk sobib ükskõik missuguse taimekasvatuse või loomakasvatuse ala ettevõtte tarvis, on mõeldud aga eriti nende ettevõtete tarvis, millede kohta tööjuhiseid pole koostatud (sobib ka neile). Tabelid on selles üldises arvestusvihus samasugused, nagu eesmainitud tööjuhistega kaasas olnud.

Kokkuvõtetult „Maanoorte kirjanduse“ sari on toonud noorte kodustesse ettevõtetele süsteemi. Eriti oluline on just arvestustabelite loomine arvestusvihi näol. See võimaldab ettevõtete tulunduslikku külge õiglaselt hinnata ja arendada noortes peremeheliku talitusviisi, seni oli see vägagi juhuslik. Ühtlasi tuleb märkida, et arvestusvihk on koostatud lihtsalt, otsustarbakalt ja nii on ta kujunenud otsustarbakamak isegi kui säärased arvestusvihud on Soomes ja mujal. Autorid on siin mitmete maade (Soome, Rootsi, Taani, Läti, Tšehhoslovakkia) eeskujusid kasutanud, valides sobivama. See noorte kirjanduse sari 75-sendilise hinnaga kaheksa numbrit, on tarvilik kõigile maanoortele ja noorte tööjuhtidele, kuid on vajalik ka tutvumiseks ja tutvustamiseks õpilastele põllu- ja kodumajanduslikes kutsekooles. Kasulikud on nad sirvimiseks ka vanemale põllumeestele. **Joosep Nõu.**

Ristipäev.

Taas mina keset kevadet;
ümber mu noori leppi ja toomi,
ülaseid valgeid, sinililli,
kastepärleid nagu silmavett.

Taas minu veren kärsik rutt.
Milline rөөm süiski maime elu!
Haitus talv nagu imelik uni,
nagu valge muinasjutt.

Igavene on kaotus ja leid.
Hapra lehena kõik murdub muren.
Homme toob uued rөөmunud riipen,
teadmata, kuhu tunased jäid.

Robert Grauberg-Hallimäe.

Kui nad kõnelesid kodumaisest metsast.

Tõsine ja soliid on täna kõnelus mu õhtulauas. Kodumaa metsandusele pöördub praegu kõneaine. On's siin tabatud õigeid jooni? Kas ei ole toimitud uisapäisa ühepäeva peremeesetena ja laastatud liiga seda rahvama-janduse kallist raudvara, mis kuulub pärandamisele põlvest põlve? Kuidas on lugu päristalude metsadega? Kas ka siin ei teostu omavoli ja pime omakasupüüd? Kuidas on lugu kõige sellega?

Ka metsahindadest kõnelevad härrad. Kuidas need alles hiljuti olid väga madalad; nüüd aga on märksa kerkinud — mureks ehitajaile, õnneks müüjaile, tuluks riigimajandusele ja kaudselt seega viimati meile kõigile...

Hoolitsen tee eest, pakun keedist ja suhkrut ning püüan jälgida jõudumööda härrade väielusi. Rөөmustelen südames nende mehisusest, asjatundlikkusest ja kaalukusest. Nad on igaüks oma kohal isamaa ülesehitajaid. Kaine on nende kriitika ja praktilised nende ettepanekud.

Sina aga vaikid. Sa ei mahu selle kõneluse sekka. Sul on igav täna meil, mu noor tõsine sõber. Ei tea sina midagi tihumeetri hindadest. Ei huvita sind, kui palju võib võita ostes Saaremaalt langi metsa ja lastes see siin ümber töötada prussideks ja lattideks. Ega tunne sina küll ühtegi neist metsamaterjali suurmüügi äridest, mille nimesid kerkib vahetevahel teiste kõnelusse kui ühistuttavaid.

Teistsugune on olnud su elukäik. Teistsugused olid juhtpüüded, mis töid kaugest maakolkast vaese poisi ja sun-

disid läbi käima rahata õppimise okas-tee. Teistsugune on sinu valitud eriala ning teisiti loodad sina teenida kaasinimesi.

Sellepärast püsid ka sõnalausumata kogu õhtu, kui inimene, kes on sügavale tunginud oma aadete piirkonda, ja ei häbene vaikides mööduda võõraist.

Naerateled mulle, kui ulatan sulle suhkrut vast täidetud teetassi juurde. Tähendab see solidaarsust minule kui teisele vaikijale täna õhtul...?

Kuula, nad kõnelevad kodumaisest metsast...

Saaksime ehk meiegi vestelda sinuga kahekesi sellel teemal. Küllap on meilgi kahel sel alal omi tähelepanekuid, mälestusi ja teadmisi... Andke ainult meile mahti meenutada noid aegu igauks enda tagavara panipaikes...

„Nagu müür seisab mets seal alles!“ ütleb keegi kõnelejaist. Nagu müür?.. Eks ole, sinu kodumaine mets ei olnud ka mitte müüri-ga võrreldav, tumma müüri-ga, mis tehtud eluta kividest? Sa naerateled jälle. No muidugi ei olnud!

Eks olnud ta sullegi elavate riik koosnev miljardeist hingedest täis siginemis- ja rөөmuisa. Vist tundsid sa oma kodumetsa sellisena juba siis, kui jooksid sinna valgepäise kõhetu poisikesena. Võib olla tundus sulle siin — nagu mullegi neis aastais — hubasemana kui kuski. Olid nagu üks metsa tuhandet liiki loomest, kes käituvad abituina ja kartlikuina laial legendikul ning igatsevad tagasi oma rohelise riigi varjasse sülle. Küll oskasid sa

tol ajal kõneleda mitte ainult loomade ja lindudega; kivide ja kändudega iseigi oli sul vist siis vestlusi. Tean seda endast, kallis sõber...

Pärast läksid kaugele kodunurgast ja kodumetsast. Nagu minagi... Aga võõras ei ole ta sulle praegugi, meie eesti kodumaine mets. Eks ole?

Kas sa tunned teda tema esimesel ärkamisel eelke vadel? Kui raske lumi alles lasub puie varjus. Vaid päiksepoolisel künkaveerul mustab juba paljas-maa ning kuski niribeb juba esimene arglik ojake. Ülal sarapuude, leppade ja pajude okstel aga pakatab pungi. Öiepungi. See on esimene öitseag kodumaises metsas. Voolavate mahlade aeg...

Tunned sa maid kodumaises metsas? Põhjamaise looduse sini-valgeõielist armastuskuud. On nad sulle armsad need meie varased metsalilled — ülased, kuldtähed, maksalilled, kannikesed, viinaõied? On's ehk nemad viimati oma õrna kooskõlaga mõjutanud esimesena sinu ilutunde, rõhutatud peenmaitselikkuse. On ju meie hingevarade lätted varjul kaugel lapsepõlve ja kodukoha mängupaikades.

Eks ole, sinagi oled kord salamahti, värides seesmisest ärevusest, jaani-ööl hiilinud metsa otsima sõnajalaõit? Ega's sa teda ometi ei näinud? Mine tea sind! Nii palju on su vaikseis silmis igatsust, nii palju seletamatuid tuksatusi su huulte ümber...

Ja kui kesksu ve päike seisib kõrgel üle kodumetsa, siis lamasid rohelisel samblavaibal, vaadates mööda kuuskede tumetoonilisest sametist läbi kaselehestiku rohelise kulla kõrgele üles valkjassinise võlvi poole. Või lõõritasid istudes mätal lindudega võidu, kuna kari sõi kuskil lähedal võsastikus.

Kui hea teada meil mõlemail olemas neid ühiseid mälestusi. Kuidas see süvendab usaldust sinusse, võõraste, uuesse mu tutvusringis. Teeb sind nii lähedaseks, olgugi aiman sinu hilisemaid teid nii hoopis erinevat minu omist. Vast on mul praegugi raske teenida sinu jumalat nii, nagu teed seda sina. Ja ka tuleviku leheküljed on küll meie saatuseraamatus kirjutatud kummalgi erikirjas.

Vaatlen su pehmeid hästi ravitsetud käsi ja mul ei õnnestu hästi säilitada oma viisakas-tõsisest perenaise nägu.

Millised olid küll need sõrmed ja küüned, kui tulid hilissuve õhtupoolikul metsast, olles kõhu täis sõõnud mustikaist! Eks ole, huuled ja kogu nägugi oli koos selle karjalaste maiusega? Ja kas ema ei tõrelenud, et ka pluusi-esine oli jäädavalt rikutud? Mina küll pidin kord vitsugi saama ühel ilusal juuli õhtul selle süü pärast...

Ja kas sa mäletad, kui magusad olid palukad päiksepaistelises kannustikus, eriti need esimesed, mis löid punetama „vananaiste suve“ alul? Eks ole, kõikidel turgedel on palukad hapud marjad; üksi kodumetsas olid nad suhkrumagusad.

Sul on muidugi meeles, kui kummaline oli tulla läbi männiku vaikselt augusti õhtul, kui saledad tüved helkisid punakollastena loojenevas päikeses, mille kiired libamisi ulatusid nüüd siia mängima. Jõudes välja nõmme äärde, üllatusid kanarbikuvälja hilisest õieilust, mille keskele oli maaliliselt ära eksinud noori sinirohelist männitutte...

Kas mäletad maalermeisterit oktoobrikuud, kuidas ta oma vägeva pintsliga paiskas sooje värve kodumaisesse metsa? Helekollast, küpset punast ja pehmet pruuni toredaks kontrastiks hallile pilvistäevale. Läksid siis oma koolipaunaga otsemat teed läbi varahommikuse metsa, imetledes kastepiiskadega kaunistatud ämblikuvõrke, mis vahest olid põimitud risti üle kitsa kõnnitee...

Vist on täis öudsuse ilu ka need mälestused kodumetsast, kui tulid siit hilisõhtul jõulunäidendi proovilt, jalad märjad põlvini. Kobamisi leidsid tuttava teeraja pilkases pimeduses. Ülal puieokstes tegi tuul hulgudes oma tuure. Üdini ulatuv sügisvihm imbus nagu käsna su karvamütsi ja labakinnastesse. Siis ehk lõdisesid pisut, aga ei tea selgesti, kas külmast või muinasjutu-näidendi võlust, mida tulid õpimast poolpimedast koolitoast...

Kas tunned õrnsinist varjude mängu kodumetsa lumivaibal, kui päiksepaistel on säramas tuhandeid diamante?...

Kas oled sõitnud siit läbi üksinda vaikselt kuuvalgel ööl, kui kuuskede rida uinus pehmeis lumeehtmeis ning vana truu kõrvi sõrkides kelluke aisa küljes laulis üksinda suures vaikuses?

Millest ta sulle laulis, mu vaikne tõsine sõber?...

A. Oengo-Johanson.

Mees pasteldes.

Tuli küla poolt väikelinna poole mees, vana kaabu peas ja püksteotsad seotud pastlapaelttega kõvasti sukasaärtesse. Seljas oli tal väike kott toidumoonaga, sest milleks hakata ostma linnast sööki, kui seda on küllalt kostud kaasa võtta.

Tuli linna äärde, peatus veidi, silmitses ümbrust. Sammuus siis linna sisse päris julgelt, leides isegi võimalust heita pilku vürtsipoodnikkude akendele laotud paberossikarpidele.

Esimese risttäna juures ta siiski peatus jälle ja õige nõutult. Nägi politseinikku, astus juurde ja küsis, öieti käskis:

„Ütle mulle, kus elab siin Villem Länik? Tead teda muidugi küll, ta rääkis mulle, et igapäev seisab tundide viisi turul. Siis peaks sina olema teda juhitud nägema. Niisugune kõhetu mees..“

„Villem Länik? Ma tunnen teda küll, aga oota, kus kohal ta elab? See on seal turu pool, kas mitte... õige jah, just seal jah, lihunik Linde majas. Siit otse edasi kuni turuni, seal küsige, kus on Linde maja, igauks ütleb.“

Nii seletas politseinik, kellele polnud vajagi kirjeldada Läniku välimust. Tema juba tunneb oma linna rahvast kõiki.

„Ära sa teadsid,“ lausus mees politseiniku kiituseks ja läks näidatud suunas.

Turu ääres lihunik Linde maja leidmine läks üsna libedasti. Varsti mees juba koputas ukse taga, millele oli kinnitatud vaskplaat nimega: Villem Länik, turukubjas.

Mees näis ukse taga natuke mõtlevat. Tegi siis käega sellise shesti, millega nagu tahtis ütelda, et saagu mis saab, tormame sisse. Kuna üks käepideme surumisest ei avanenud, ta koputas.

Proua Länik avas ukse kohe. Ja tundis tuleja ära ka kohe.

„Oo, see oled ju sina, Juulus. Oled ükskord ikka tulnud linna. Ei tea, kas sisse ka astud või.“

„Ei tea, kui juba ukse taha tuldud, mispärast ei peaks siis astuma ka sisse.“

„No eks astu siis tuppa jah,“ ütles emand Länik. Ta küll näis nagu lootvat, et külaline maalt annab ära oma

kotikese seljast maa kostiks ja vabandades ajapuudusega läheb kohe linna öiendama asju. On ju nähtud mitu korda seesuguseid juhtumeid.

Kui Juulus, kuigi oli juba toas, siiski ei teinud väljagi kostikotikese üleandmisest, siis emand Läniku süda hakkas aimama paha. Juulus oli nimelt tema tädi poeg ning paari aasta eest Länikute perekond oli tema juures suvitamas sugulaste poolest. Siis, enne linna tagasitulekut Länikud laenasid Juuluselt 50 krooni mitmesugusteks ülesostmisteks maalt, lubades selle summa saata linnast kohe ära. Kuid oli ikka saatmata, kuigi Juulus kirjateel oli nõudnud. Nüüd vist tuldi järele.

Veel teinegi põhjus oli emand Länikul mitte rõõmustada külalisest. Kui see nüüd arvab omal ka õiguse olla nende juures niikaua kui tahab, siis on lugu täbar. Sest just õhtupoolikuks proua oli kutsunud omale külla mõned teised väikelinna prouad, oli lubanud tulla isegi linna peenemast seltskonnast advokaat Krassi proua. Kui see pastaldega mees jääb ka seks ajaks siia, siis advokaadiprouaie jääb tunne, nagu oleks ta austanud oma külaskäiguga maja, kuhu õige koduselt käivad ka pastlamehed maalt. Ikka peab alati juhtuma midagi niisugust.

Aga ega või lasta paista välja seda. Emand Länik oli ikka viisakas ning kui ta küsis, kauaks Juulus jääb linna, siis sellest küsimusest ei võinud sugugi lugeda välja ei salakartust ega soovi külalisest kiireks lahtisaamiseks.

„Ei tea, vastas Juulus. Paar asja on siin ajada. Tuleb vast sõita Tallinnagi.“

„Ohoh, või Tallinnagi? Mis asi siis sinna minekuks peaks olema?“

Emand Länikule see jutt Tallinna sõidust oli üllatuseks. Tallinna sõitmine on olnud tema kauaaegseks unistuseks, kuid jäänud senini teostamatuks. Nüüd aga istub siin pastaldega mees ja ütleb suure rahuga, et tema sõidab Tallinna.

„Tuleb vist sõita jah, on üks räbal asi. Ega vist teisiti ikka kuidagi ei saa.“

„Ega mõni kohtu asi ei ole?“

„Mis kohtu asi. Mis meil maal kohtuga tegemist. Varastamist pole õppitud, muud kurja kah pole aega teha. Vahest küll kakleme ja sõimame teine-

teist, aga ega keegi pole nii narr, et seepärast läheks kohtusse. Omad peid purelevad, lepivad ära jälle.“

„Aga mis asi see siis kutsub sinna?“

„Asi on kõige narrim. Ma võitsin loteriiga miljoni.“

„Miljoni? Sina võitsid? Kas tõesti? Issand jumal tule appi, no küll sul siis veab. Ja ise veel oled mures, et räbal asi?“

„Ega see raha pole räbal, aga see äratoomine.“

„Ah seda sa kardad? See on mure küll. Ja veel võõras linnas. Võib olla lüüakse maha, ei saa isegi enam tagasi.“

„Võib juhtuda jah. Olen kuulnud, et niisuguses suures linnas üks sulistub teise otsas ja ära anna issand õigel inimesel sattuda niisugustega rind rinda vastu kokku.“

„Või siis ikka nii on need asjad,“ ütles proua Länik juba üsna lahkelt, sest esiteks, kui Juulus on võitnud miljoni, siis ei maksa karta seda, et ta tuli nõudma seda 50 krooni, ja teiseks, kui ta jääbki siia õhtuks, siis on see ikkagi huvitav kõigile kohviküalistele, kui majas on värske miljonivõitja.

„Aga sa võiksid küll sugulase poolest võtta Tallinnasse kaasa ka mind, mis see miljonäri loeks,“ meelitas proua Länik.

„Kui ma ükski ei saaks toime, ega sinust poleks ka abi, kuigi oled sugulane, vastas Juulus maameheliku lihtsusega. Ega ma ei tea veel kindlasti, kas ma sõidangi, aega on mul ju vähe. Üks andis nõu, et anda asi linnas mõne ahukaadi kätte, see nõuab raha Tallinnast välja.“

Emand Länikule kerkisid teised väljavaated.

„See nõu on kõige targem. Ma tean ühte head advokaati, see on advokaat Krass. Ta võtab selle operatsiooni pealt 10%, rohkem midagi.“

„Ah kümme protsenti. Oota, palju see on? Ma maksin ühe võla pealt ka kümme protsenti, see oli 4 krooni 25 senti. No egas seda palju pole, võiksin anda küll siis asja sellele Krassile.“

Emand Läniku nägu lõi hiilgama. Ta oli ühe oma sugulase ühes nõudeasjas juhatanud advokaat Krassi juurde ning viimane oli annud talle kundedoomise eest oma tasu. Emand Länik juba rehendas, et kui Juulus oma

naivsusel lubab advokaadile kümme protsenti, siis advokaat saab 100.000 senti. No niisugusest teenistusest ta peaks andma proua Länikule vähemalt 25.000 senti. Siis saab küll käia Tallinnas, siis pole enam takistust.

Juulus oli mõelnud ka asja natuke järele ja ütles:

„Annaks selle asja advokaadi ajada jah, aga ei saa ikka.“

„Aga mispärast siis?“

„Ega mina ei tea, kui kaua advokaat seda asja ajab, võib olla kirjad käivad kaua aega. Mul on aga raha ruttu vaja. Kõige hiljem ühehomme pean maksma ühe võla siin linnas. Selleks ajaks peaksin olema juba siin tagasi.“

„Noh, kas seda siis ei saa korraldada? Suur see võlg siis on?“

„Oma kaheksakümmend krooni, kolmkümmend sain suure vaevaga oma hinge tagant kokku, ülejäänud osa puudub.“

„Ooh, see on miljonäri kohta väike raha, seda advokaat Krass laenab teile kohe.“

„Ei mina usu, et ta laenab võõrale, parem siis sõidan ise rahale järgi ja asi sellega.“

„Ei, aga mispärast sul siis siin sugulased on, kui need ei aita. Mina olen Krassidega heal jalal, mulle nad laenavad küll.“

Proua Länik juba seadis end mine-ma Krasside juurde. Sest enne vaja advokaadi juures kaubelda oma osa asjus, ega Krass, kui Juulus läheb sisse niisama juhatamise peale, ei tunnista viimaks proua Läniku osa selles asjas.

„Kui ajate selle asja joonde, siis on hea küll,“ ütles Juulus. „Eks me siis pärast õienda.“

Poole tunni pärast proua Länik jõudis tagasi. Ta nägu oli rõõmus, surus Juulusele 50 krooni pihku ja käskis minna kohe advokaadi juurde. Seletas nii täpselt ära, et ei olnud mõeldav eksimine.

Paari tunni pärast Juulus koputas uuesti Läniku ukse taga. Sisse pääsedes ta võttis nurgast toolilt oma leivakoti ja asutas minekut.

„Kas enam aega polegi, jääge veel meile,“ keelas proua Länik.

„Ah, aega läheb minnes kah, asjad juba joones kõik ja mis siis siin enam veel.“

„Kas Krass ütles, kudas saab raha kätte?“

„Ah raha,“ naeratas Juulus. „Kas siis on keegi seda näinud, et loterii pealt võidetakse raha. Puhha pettus. Mul üks pilet oli, lehes seisis, et on kindel võitmine. Tulin siis naljapärest vaatama, et kui kindel see on, aga pole seal kindlust määrastki. Kõik tühi rahva petmine.“

„Aga enne sa rääkisid, et olete kindlasti võitnud.“

„Ega see mina ei rääkinud, see aja-lehes seisis, et on kindel võitmine.“

„Aga anna siis see raha tagasi, ma viin advokaat Krassile tagasi.“

„Oh, makske ise talle tagasi, jäite mulle ka korra just niipalju võlgu. Ükskõik teil, kellele olete võlgu. Linnas siin kohe võlg lähem tasuda.“

„Rumal inimene, see oli siis ju pettus.“

„Rumal küll, aga oma võla sain näe ikkagi kätte. Ja kui tarkust on niipalju, et saad oma asjad ilusti ära ajada, ega rohkem pole vajagi. Üle-

liigne tarkus tegevat pea enneaegu halliks, hoidku selle eest.“

„Ah nii teed sa, sa...“

„Ega ma seda halva pärast ei teinud... Head päeva. Mehele ka, kui tuleb koju, palju terviseid.“

Proua Länik oli väga vihane. Nüüd peab selle raha maksuma ruttu Krassile tagasi. Kus see häbi olla nii suurele tuttavale võlgu.

Aga Juulus läks. Polnud tal linnas mingit võlga, ega maksmist. Viiskümmend krooni kahtlast võlga aga oli käes ja jääbki kätte. Pole ka karta, et keegi lööks ta maha suure summa raha pärast, sest esiteks maal ei istu suur suli teise suli otsas nagu linnades ja teiseks, Juulus peitis linna lähedale metsa äärde suure malaka, mille ta võtab mööda minnes põõsa alt jälle välja.

Raha käes, meel rõõmus, et ühtki murekest hingel.

Juhan Jaik.

A. Piirikivi - rahvaõpetaja salmides.

Eesti ärkamise aja luuletajatest on kõige enam loonud ilusaid ja õpetlikke aforisme A. Grenzstein A. Piirikivi kirjaniku-nime all. Need aforismid on säilinud rahvas praegugi ja on väga laialt tarvitusel, ehkki paljud ei tea nende aforismide autorit.

Ei ole vist Eestis täiskasvanud inimest, kes ei ole kord kuulnud seda kahe-realist salmi tööst ja edasipüüdmisest:

*Vara tööle, hilja voodi,
Nõnda rikkus tuppa toodi.*

Ehk jälle:

*Pilk tee saab lühikeseks koguni,
Kui alati sa astud edasi.*

Tööst on A. Piirikivil väga palju õpetlikke salmikesi, mis alati pilkavad laiskust, kas või näiteks:

*„Kuidas töö, nii antaks palka:
Hoolsal kulda, maidal malka.*

Vist väga paljud noored on laulnud ja teavad alljärgnevaid sõnu, kuid ei tea, et nende autor on A. Piirikivi, sõp-ruse kestvusest:

*Maalitud lilledel lõhna ei ole,
Sunnitud sõprus on südamel kole.*

See on samasel motiivil, mida on öelnud teisedki enim, kuid esineb Piirikivil omapäraselt ja rahvalikult.

Tõe tundmisest ja ütlamisest lausub A. Piirikivi:

*Tahad õigest saada sihile —
Mine tõe juurde pihile.*

Truudusest ja õiglusest piisab ainult lugeda ridu:

*Kes hoolas, truu ja õiglane,
Sel alati on kevade.*

Tervisest, kui inimese elu kõige ülemast varandusest, loeme:

*Tervis on see kapital,
Noorel kui ka vanal aal;
Vapra jäädav varandus
On ta käteosavus.*

Salalikust olekust viitab kõne all olev kirjanik:

*Pale lahkust pajatab,
Siida sala sajatab.*

Rumalast ja tühjast kõneleb ta allegooriliselt:

*Konn tõsta kullast toolile —
Ta hüppab jälle porisse.*

Põllumehetele on kirjanikul mitmed ütelsed, toon siin paar nendest:

*Lähed sina sahaga
Põldu küindma pahaga;
Salakivid lõhuvad su saha,
Teevad kümme korda enam puha.*

Teisal:

*Vara jooksku mehe higi,
Muidu nisu-nurm ei sigi.*

Noorusest ja ettevõtlikkusest ütleb ta tuntud tõdesid salmides:

*Rikas sügis täidab salved,
Toidab üle pikad talved;
Noorepõlve rikkus, hool
Aitab elus igal pool.*

Ehk jälle:

*Kui sa leiad kuskil mõtte,
Teed tast tubli ettevõtte,
Siis sa vii ta virgalt läbi,
Muidu teed sa endal häbi!*

Mehi ja naisi eriteleb ta järgmiselt:

*Mehi ehtigu kõrge vaim,
Naisi igaviku ilu aaim!
Meestest tulgu seadused,
Naistest — eluheadused.*

Kodumaale ja kodukohale on tal sõnad:

*Verelained, tuhamäed
Katsivad mu kodumaad;
Nüüd ta pinnast eluväeä
Imelikult tõusevad.*

Kiitusest ja sellest, et kiitusel on ka teinekord oma tagamõte:

*„Ära otsi, et sind rahva huuled
Tõstavad siit pilvi ülesse!
Mis sa täna suureks kiiduks kuuled,
Võivad rikkuda ju homsed tuuled.
Ülestõstev au on üürrike..*

Isa õpetused pojale Piirikivi läbi:

*Poeg, et vaata, kuhu l'äed,
Kuhu ilma istma jäed!
Palju pole seda maad,
Kus sul õied õitsevad;
Otsi, kus võid ise sa
Õisi panna õitsema.*

Vast aitab neist näidetest selgitamiseks, et meie ärkamiseaja põlve kirjanikkude suust ja sulest on tulnud sõnu, millel on kasvatav väärtus igal ajal ja mis sobivad veel praeguselegi noorpõlvele hästi. **V. Mustel.**

Põllumajandusliikude kutsekoolide lõpetanud organiseeruvad.

Juba mõnda aega liikus põllumajandusliikude kutsekoolide lõpetanute peres organiseerumise mõte, kerkides mitmel puhul iseenesest üles, sest tegelik elu oli näidanud, et ilma tihedama koostööta läheb õpetusest palju asjata kaduma. Meil on küll viimasel ajal asutud sihi- ja kavakindlale maanoorte organiseerimistööle, aga see ei saa täiel määral rahuldada põllumajandusliikude kutsekoolide lõpetanuid, kelledest väga suur protsent iseseisvate majapidamiste juhtidena ja kutsealal töötajad. Seda silmaspidades töötati välja põhikiri ja peeti Harju maavalitsuse ruumides asutamise koosolek. Koosolekule kogunes arvukas pere mitmesuguste põllumajandusliikude kutsekoolide lõpetanuid ka kõige kaugematest kodumaa nurkadest. Sest ulatub ju põllum. kutsekoolide lõpetanute pere 7000 isikule.

Asutamiskoosolekul võeti vastu lähem tegevuskava ja valiti vastavad organid. Juhatusse valiti: esimees R. Pagland, abiesimees A. Kiilaspea, laekur H. Gross, sekretär H. Reinhold ja prl. Valkenklaau. Revisjonil komisjoni O. Anderson, A. M u m m e ja K. Pentjärv.

Seltsi eesmärgiks on Eesti maatulunduse edendamise ja selle huvide kaitsmise ülesandel kõigi Eesti põllumajand. kutsekoolide lõpetanute koondamine, liikmete omavahelise läbikäimise ja koostöö edendamine, vaimse ja majandusliku tasapinna tõstmine ning kutsehuvide kaitsmine.

Seltsi büroo ja aadress on: Eesti Põllumajandusliikude Kutsekoolide Lõpetanute Selts, Imanta tän. 5—3, Tallinn. Tihedama sideme loomiseks on kavatsusel käesoleva aasta suvel kokku kutsuda üleriiklik kutsekoolide lõpetanute suvipäev. **R. P.**

Tarvitagem rohkem aedsalatit.

Salat ei ole esmajoones toiduaine narilikus mõttes. Ta soojustandvate toitainete hulk on äärmiselt väike, tema peatähtsus on aga suures soolade, alusliste mineraalide ja vitamiinide sisaldavuses.

Salati kasvatamine on niivõrd lihtne, et sellel pikemalt peatuda ei maksa. Võiks vaid mainida, et salat eelistab siiski raskemat, küllaldaselt niisket maad ning ei ole hea laudasõnniku kasutaja; kuulub sellepärast teise külvikorda. Hästi mõjub aga kunstväetise annus järgmises vahekorras: 1 osa väävelhapu-ammooniumi, 1 osa kaali-soola ja 1,5 osa superfosfaati. Kodu-aias kasvatame tavaliselt salatit vahekultuurina; sel juhul peab ta ka lep-pima peakultuuri väetusega. Et meil terve suvi oleks võtta salatit, peaks teda külvama väikesele maa-alale 1—2 nädalaste vaheaegade järgi.

Aedsalat jaguneb mitmesse liiki, milledest meil kõige enam levinenu-d peasalat. Sortidest varaseks kasvata-miseks võib soovitada: Bottneri ja Maikuningat; hilisematest: Rudolphi armsamat ja Wunder von Vorburg'i.

Salat ei ole ükski soovitatav liha kõr-vale, vaid kõikide toiduainete juurde, millel on suur happejääkide ülekaal, nagu munad, kala, teravilja saadused ja täiskasvanud kaunvilid.

Salat nõuab hoolikat ettevalmista-mist, et säiluks kõik tähtsad toitained. Selleks pestakse salat kiirelt külma veega. Vette ligunema jätmine oleks

suureks veaks. Salati lehti ei tohi üldse muljuda, sellepärast ei ole ka soovitatav lehtede lõikamine noaga, vaid sõrmedega katkirebimine.

Kõige enam levinenu-d on salati lauale andmine hapukoore kastmega, millele on lisatud suhkrut, soola, sine-pit, äädikat. Üldiselt olgu öeldud, et alati on soovitamav sinepi asemel tar-vitada mädarõigast ja mitmesuguseid marja mahu (sõstramahla) äädika asemel. Koort võib asetada hapupi-maga või kooresegase hapupiimaga. Need, kellele meeldib meemaitse, tar-vitagu mett.

Eriti hea salatikastme valmistami-sel võib lisada toorest munarebu. Vähe tuntakse seda võimalust, et kuubista-tult praetud pekile lisatakse vähe äädi-kat või mahla ja suhkrut ning vala-takse leigelt salatile.

Salatit võib mitmekesistada mitm-suguste aedvilja lisanditega. Kevadel varakult, näiteks, viiludeks lõigatud redistega, suve poole kurkidega, mar-jadega, veel hiljem õhukeste õunalõi-kudega, tomatitega. Väga ilus näeb välja salat, millele on lisatud punase-sõstra kobaraid. Rohelistest maitseai-netest võiks soovitada tilli, peterselli-lehtede, murulaugu või sibulaputkete lisamist.

Nagu neist juhistest näha, võimal-dab salat uute ja huvitavate kombi-natsioonide leiutamist, mis peaks meel-dima eriti noortele.

Aita Treuman.

Maanase tööriivastus peab olema otstarbekohane ja nägus.

„Riie teeb inimese“, kuuleme sageli öeldavat. Riieus näitab inimese ellu suhtumist, arenemist ja hingelist tasa-kaalu. Sellepärast ei ole alati tähtis riide hind ja sagedasti ka mood, vaid palju tähtsam on sobivus vastavalt ots-tarbele.

Jätan käsitamata riieuse laiemas ulatuses, tahtsin vaid puudutada riieust maanase töö piirides.

Tööriieuse materjal. Töö-riiete valmistamisel tuleb rõhku panna

kodusele riide ja teiste riieutesemetete valmistamisele. Lõngad villadest ja lina-dest ketrame ise või laseme vabrikus valmistada. Peetakse väga palju kanga-kudumise ja käsitöö kursusi, kus võima-lus omandada praktilisi oskusi otstarbe-kohase riide valmistamiseks. Koduse riide hea omadus on: praktiline, vastu-pidav ja odav.

Töökleit. Koduseks või töökleidiks sobib suvel linane ja puuvillane, talvel koduvillane, puuvillane või kahe viima-

se segu, värvilt sinakas, sinakashall, rohekas, pruun või sinine. Maanaise töökleit peaks olema nägus, kergesti pestav, otstarbekohane, tervislik, vastupidav ning jätma oma lihtsusele ja odavusele vaatamata kauni mulje. Kõige muu juures peab tööriie olema mugav. Töötaja tähelepanu peab võima kõita kõigepealt töö, kuid mitte mõni esiletükkiv, segav, silmatorkav või pigistav osa tema riietusest. Töökleidi kaunistuseks võiks olla valged ehk sobivast värvilisest või kirjut riidest krae ja käetised, ehk mõned nõbid või paar voldikest.

Tööpõlled. Kleidi katteks peaks iga maanaine tarvitama põlle — valget, värvilist või kirjut vastavast riidest kaunistusega. Parem harilikust põllest on varrukatega n.n. kittel-põll, mis katub kogu kleidi. Kittel-põlle võib väga hästi valmistada valgest või värvitud (helesinine) kodulinasest ehk selle puudumisel puuvillasest riidest. Neid tarvitatakse tubaste tööde juures ja karjalaudas. Muidugi peab olema karjalaudapõll ainuüksi lauda tööde jaoks.

Tööpüksid. Viimasel ajal on hakatud maanaise tööriidena soovitama tööpükse, mis väga praktilised soovistööde juures. Tööpüksid on tumesinised kodulinasest või puuvillasest riidest. Valmistatakse kas püksid ja pluus koos või eraldi. Kaunistusena võib tarvitada valget pesuriidest kraed. Need riided on maanaisele nagu loodud aiatööks, kartulivõtmiseks, sõnnikuveoks, vilja kogumiseks ja peksmiseks. Nad on mugavad,

neis on kerge liikuda ja hoiavad inimese nagu enam „koomal“.

Peakatte. Peakattena peaks maanaine töö juures tarvitama vastavat rätikut, valget või kirjut, nii kuidas nõuab töö. Pearätt tuleks otsadega siduda kuklale, mitte lõua alla. Kuklale seotuna anname peale kaunima kuju, kõrvaldame rätiku ripnevad otsad, mis ruttu määrduvad ja töötajat takistavad. Pearäti ülesanne on hoida juuksed puhtad ja koos.

Pesuv. Ka siin nõuded: vastupidav, tervislik, kergesti puhastatav ja odav. Materjal kodulinane või puuvillane, valmistusviisilt laiade õlaapealsetega, mis ruttu ei rebene ega kergesti alla ei lange. Kaunistusena võiks tarvitada oma heegeldatud pitse ja muid kaunistusviise.

Jalalõud. Nagu ei sobi töö juurde luitunud pidukleid, sama ebakõlbulikud on kõrged, sageli juba viltukontsalsised kingad; need on inetud, töötajat väsitavad ja ebatervislikud. Kõõgi ja tubaste tööde juurde on paremad riidest tuhvliid, mida saab väga hästi valmistada kulunud riiete tervematest osadest. Välis- tel töödel nagu laudas, aias ja põllul peaks olema pastlad, saapad ehk laudas puukotad, et jalad oleks kuivad ning soojad. Viimaste hea omadus seisab selles, et nad on tuppa tulles jalast kergesti kõrvaldatavad.

Nii kujutan ette alati askeldavat ja liikuvat maanais- temale vastavates tööriietes.

H. Pagland.

Ritv- või türgiubade kasvatamine traat- tudege najal.

Uuemal ajal on katsetatud ritvube toetada traattudegega ja on leitud nendel paremusi võrreldes puutudege- ga:

1. nad on palju vastupidavamad ja pikaealisemad,
2. nende käsitlemine ja kandmine on palju hõlpsam,
3. oasaak on märksa suurem parema valguse saamise tõttu,
4. haiguste ja kahjurite levimine traattudegedelt on peaaegu võimatu, kuna puutoed nende levitajateks on.

Olugi, et traadi muretsemisel on kulu kaunis suur, on lõpuks nende tarvitamine odavam, arvestades selle kestvusega.

Ritvubade toetamine traattudege abil toimub järgmiselt: kumbagisse peenra otsa, mitte aga pikema kui 10 m vahekaugusega, asetatakse kahe meetri kõrgused hästi tugevad puuteibad pool- lāngus, vastastikku, mis köidetakse üksteisega jällegi umbes 1,5 m kõrgusel traadiga; need kaks köite kohta ühen- datakse üksteisega jällegi traadiga, mis jookseb muidugi ühes suunas peen-

raga. Niipea, kui oad vajavad tuge, asetatakse need kohale. Selleks võetakse umbes 2,5 m pikused, 5 mm jämedused traadijupid, mille alumised otsad pööratakse täisnurkselt tagasi. See konks asetatakse oapeenrasse, surudes teda kergelt maasse. Ülevalt

kinnitatakse traadiga põktraadi külge. Saagi korjamise järele päästetakse toed ülevalt lahti, mille järele neid kerge koristada. Et torm siin suuremat kahju ei tekitaks, juhitakse peenrad sagedama tuule sihis.

A. Lepik.

Maanoorte mõttevahetuse nurk.

Maanoored peaks harrastama arstirohutaimede kasvatamist ja kogumist.

Kui vaadelda meie kaubanduslikku sissevedu mitmesuguste alade ja kaubaliikide järgi, siis peab tunnistama, et meil veetakse sisse palju sääraseid aineid ja artikleid, mida võiksime head tagajärgedega soetada kodumaal. Statistilistest kokkuvõtetest on näha, et ükski mitmesuguseid taimesei arstlikuks tarbeks on 1934. a. jooksul sisse veetud Kr. 27.233.— väärtuses. Selleks tarvitame igal aastal hulga vabuut, kuna ometi väga paljusid sisseveetavaist taimedest võiksime kasvatada ja kultiveerida kodumaal. Et arstirohutaimede kasvatamine ja prepareerimine kodumaal täiesti võimalik, seda näitavad ka senised kogemused ja katsed, mis üksikute eriteadlaste ja ka asjaarmastajate poolt ette võetud.

Kuid raskusi valmistab algajaile arstirohutadeks sobivate taimede, nende kasvatamistingimuste ja kasvukohtade tundmine. Kuid seegi raskus on võidetav vastava kirjanduse abil. Nii näiteks on ilmunud õpet. A. Rõugu toimetusel teos „Kodumaal kasvavad. ars-

tirohutaimed ja arstimine nende abil¹⁾. Hind 1 kroon. Sellest käsiraamatust võib iga algaja ja huvitudja leida vajalikke andmeid ja juhiseid kodumaal kasvavate arstirohutaimede tundmaõppimiseks, kasvatamiseks, korjamiseks, kuivatamiseks ja tarvitamiseks. Selles käsiraamatus on toodud juhatusi ja andmeid 44 meie kodumaal kasvava taime kohta, mis on tunnustatud kohaseiks ja kõlvulikeks arstirohtude valmistamisel. Peale nende on toodud veel andmeid taimedest, mis rahva seas on tarvitusel.

Kuna mitmed rohutaimed on varakevadised ning teiste kasvatamiseks tuleb varakult eeltöid teha, siis tuleb asjast huvitatuil rutata, et mitte lasta sobivat aega mööda minna.

Lõpuks olgu märgitud, et arstirohutaimede kasvatamine ja kogumine ei nõua erilist majanduslikku kulu ja on selle tõttu jõukohane ka noortele. Turustamine on aga hõlbus keemialaboratooriumite ja apteekide kaudu.

J. E.

Õutsekoolide lõpetajaid

Jäneda Põllutöökeskkooli lõpetasid

15. lennuna kokku 30 õpilast. Lõpuksamitest võtsid osa 32 õpilast. Lõpetajad olid: V. Laanmann, G. Tamjärv, K. Tammets ja G. Väli — Järvamaalt, E. Aavik, Fr. Grustam, H. Korkman, P. Linno, H. Okas, A. Poh-

lak, Ed. Pohlak, T. Vaas, A. Vassil, H. Klement ja R. Valfried — Virumaalt, A. Aksberg, E. Heilman, E. Ilistom, A. Tamjälg, G. Teiman, E. Vams ja O. Voiman — Harjumaalt, V. Arbeiter, A. Lepik, A. Muuga, H. Pöder, H. Seksel ja O. Voiman — Tartumaalt, A. Pauts — Saaremaalt ning F. Saarts — Pärnumaalt.

Eesti Aleksandri Põllutöökesk- kooli lõpetasid

tänavu järgmised 14 õpilast: Väino Heinberg Harjumaalt, Ilmar Juurak Viljandimaal, Johannes Kreebs Viljandim., Ilmar Laaman Läänem., Ants Leesment Pärnum., Eduard Luts Viljandim., Martin Perdi Harjum., Karl Rätsep Pärnum., Elmar Saabas Viljandim., Georg Tamm Virum., Martin Tamm Pärnumaalt, Ferdinand Tibo Järvam., Artur Treial Valgamaalt ja Heino Vellner Võrumaalt.

Lõpuksamitist võtsid üldse osa 18 õpilast.

Õisu piimanduskool saatis välja uusi meiereid ja koorejaama juhatajaid.

P. K. „Estonia“ õisu piimanduskooli XIII lend andis 20 uut meierit. Kooli lõpetasid järgmised isikud: A. Johanson Vaabinast, E. Johanson Rakverest, A. Jürmann V.-Vändrast, J. Kesküll Paasverest, A. Kirt Patkülalt, B. Kukrus (kiitusega) Tartust, E. Kubja P.-Jakobist, V. Kuldja Jõgisoolt, H. Lindam Vohnjast, H. Michels Pärnust, V. Muuga Meerilt, A. Nõmm Koongast, E. Pajos Rakverest, J. Paugus Audrust, A. Puusepp (kiitusega) Kirnalt, V. Siidovas Anijast, I. Toom Tartust, A. Tomingas (kiitusega) Rõngust, H. Tõnisson Talinnast ja A. Zinkel Erastverest.

Meieri kutsetunnistuse saamiseks peavad kooli lõpetajad veel kolme-aastase järelepraktika läbi tegema meieri abina. Kooli erilisel loal võivad noored lõpetajad järelepraktika korras ka iseseisvateks piimatalituste juhatajateks olla, kui selleks vajadus on.

Kuna meierite ettevalmistusel valitised „plaanimajandus“, siis tööta meierisi ei ole.

Õisu Piimanduskooli juures töötav ühe aastane koorejaama juhatajate eriklass andis tänavu esimese lennu lõpetajaid. Koorejaama juhataja tunnistuse said järgmised isikud: H. Hein, Albu vallast, I. Kirikal, Tõstamaa v., M. Laiapea, Rapla v., H. Jagor, Rõngu v., P. Mägi, Voltveti v., Ed. Sild, Tarvastu v.

Koorejaama juhatajate klass annab aastast kaks lendu, ühe kevadel ja teise sügisel, koguarvult 12—14 isikuga.

Virumaa rahvaulikoolil oli juubeli- lend.

Virumaa rahvaulikoolis lõppes õppetöö 6. mail, mil peeti lõppaktus 10. lennule ja jagati välja lõputunnistused. Lõpetajaid on kool 10 aasta jooksul jasknud välja 464, neist tänavune lend 50 õpilast. Tänavused lõpetajad on järgmised:

Veera Vernik, Aliide Luik, Linda Kool, Aleksandra Maltis, Edgar Klaas, Meeta Rütteil, Igor Epner, Johannes Reinvard, Helga Noorlind, Ida Rahmel, Aino Kokk, Martin Lootsmann, Meeta Song, Helmi Kullo, Serafima Seema, Salme Luts, Jakob Tiilen, Adolf Kesküla, Aleksander Kaldas, Evald Sipria, Viktor Muttik, Evgeni Timm, Melita Peedar, Antonine Rogov, Veera Jaanimäe, Salme Leopold, Veera Klauermann, Liidia Veiderpass, Elsa Adamson, Leida Väljaots, Benita Vares, Ida Selliohv, Meeta Tallenhoff, Helene Sellmann, Ellen Raudmets, Selma Part, Edgar Arro, Salme Birnbaum, Magda Krall, Arnold Uulmann, Märt Böckler, Evald Kaska, Richard Astuvere, Aleksei Muttik, Meeri Pello, Vendla Bork, Aline Jaanimäe, Helmi Taalbach ja Hilda Leppik.

Arkna põllutöökooli lõpetasid 12 noortmeest.

Arkna põllutöökooli 14. lennu lõpetasid 12 õpilast: Eduard Kalda, Kari Kelo, Evald Mäe, Richard Martinson, Valentin Nero, Arnold Nurk, Feodor Prööm, Alfred Schuman, Jakob Steinmann (cum laude), Karl Tenok, Väino Thalfeldt ja Voldemar Treilmann.

Vaeküla põllutöökooli lõpetajaid.

Vaeküla põllutöökool saatis tänavu kevadel välja neljanda lennu lõpetajaid, arvult 15 noort põllumeest-ees-töötegijat: V. Harro, O. Kaal, E. Vuks, O. Sild, P. Eiche, L. Pihlak, L. Kotsmann, H. Väär, J. Kiviberg, A. Kõrvek, A. Haller, E. Joosani, M. Samuel, O. Bergelbaum ja A. Maibaum.

Kehra põllutöökooli lõpetajaid.

Tänavu lõpetasid Kehra põllutöökooli järgmised 20 õpilast: Ilmar Kutsar, Voldemar Pääsuke, Helmi Pere, Meeri Ots, Valter Üpraus, August Nolk,

Adeele Hölle, Johannes Uustalu, Kristjan Hiio, Voldemar Saks, Roland Vilbik, Liidi Maasikamäe, Ernst Tiik, Harald Saupöld, Arnold Vitsur, August Rokk, Ludmilla Stahl, Meeri Sagadi, Edgar Kuuskmann ja Singala Sirkas.

Enne kursuse lõppu korraldati õpilaste vahel võistlused, kus võitjatele

jagati auhindu. Ka õpilaste tööde näitus, kus muuseas välja olid pandud kaks diivanit, mõned kapid j. m. õpilaste valmistatud tarbeasjad, leidis rohket tähelepanu.

Uus kursus Kehra põllutöökoolis algab oktoobrikuul 1935.

Meie maanoorterinõude tööd.

Saaremaa kutsekoolide lõpetanute päevadel tehti viljakat tööd.

Kutsekoolide lõpetajaist peab kasvama meie põllumajanduslikus riigis maa aristokraatia, maakultuuri kandjad ja sügavama maahinge andjad teistele maanoortele, nendel põhimõtetel toimuski 12.—14. aprillini 1935 Saaremaa põllumajandusliste kutsekoolide lõpetanute kogumine, millest äärmiselt halbadele teooludele vaatamata võttis osa 110 kutseharidusega noort igast kodusaare nurgast. Päevade korraldajateks olid Kõljala põllutöökool, Karja kodumajanduskool ja Saaremaa Maanoorteriringide Ühendus.

Kolm päeva tehti viljakat tööd. Kutsekoolide lõpetanud noored tunnustasid

tarvilikuks maanoorteliikumise, kui külaelu edendava teguri, ja lubasid nõuks ja abiks olla, et maanoorteriringide võrk saaks Saaremaal normaalseks, sest osa valdades puuduvad noorteriringid veel täielikult. Võrgu normaalseks kujundamiseks on vajalik ringide arv 41-lt tõsta 72-le, mis on vastav Saaremaa kooliringkondade arvule. Seega on kavatsusel eelkõige asutada uusi ringe Muhu saarele, Laimjala ja Leisi valdadesse.

Saaremaa kutsekoolide lõpetanute päevad olid mõeldud selleks, et kutsekooli lõpetanud noortest saada kaadrit maanoorteriringidele nende maatulunduslike ettevõtete elluviimisel. Kutseharidusega noored andsid selleks ka

Osavõtjad Saaremaa kutsekoolide lõpetanute kokkutulekust Kõljala põllutöökooli juures 12.—14. aprillini 1935.

oma nõusoleku, kuna noorte organisatsioonides kaasatõötamine annab kutsekooli lõpetanud noortele võimaluse rakendada koolist omandatud oskusi ja teadmisi tegelikkusse ellu.

Saaremaa kutsekoolide lõpetajate päeval võeti vastu otsus, et kutseharidus on kõigile perenaistele ja peremeestele tarvilik, ja seepärast otsustati pöörata Põllutöökoja kaudu Riigi Majandusnõukogu poole palvega, et see uue pändusmaksu seaduse väljatöötamisel arvestaks kutsehariduse tähtsuse tõstmisega ja võimaluse korral kutsekooli lõpetanud peremehe taluomanikuks kinnitamisel vabastaks päriselt ehk osaliselt kinnistumaksu tasumisest. Samuti riik maid rentides peaks eelkõige võimaldama neile, kellel põllumajanduslik kutseharidus. See kõik tõstaks laiemates rahvahulkades suuremat huvi põllumajandusliste kutsekoolide vastu ja ei laseks ennast enam kaua oodata aeg, kus pea igat Eesti talu juhiks kutseharidusega põllumees.

Üleriikliku kutsekoolide lõpetanute organisatsiooniga otsustasid ka ühineda Saaremaa kutsekoolide lõpetajad ja vajaduse korral selleks ellu kutsuda Saaremaa sektiooni.

Päevad olid mitmeti huvitavad ja töörohked. Tõusti hommikul vara, tutvuneti koolitalu elu ja uemate saavutustega. Õpilaste puutöötoppa oli korraldatud õpilaste tööde näitus. Meeskäsitöö alal oli palju häid ja praktilisi väljapanekuid, nagu vankrid, tislери-pingid, kapid ja toolid. Kõik kooliõpilaste paari talve töö.

Toitlustamise eest hoolitses Kõljala põllutöökool oma perenaistega.

Päevadelt lahkusid noored veendumusega, et igasse tallu on vaja vähemalt kahte kutsekooli lõpetanut noort ja selle sihi saavutamiseks otsustati asuda kohapeal tööle.

Oskar Kolk.

Saaremaa maanoorte päevamuresid.

Suurem osa Saaremaa algkoolide õpetajaist suhtuvad Saaremaa noorteliikumisele heatahtlikult, osa neist võtab suure innu ja armastusega noorte üritustest osa. S.M.R.Ü. oma viimasel juhatusel koosolekul otsustas Põllutöökojale agara ja innustatud tegevuse eest tänuavaldamiseks ette panna järgmised koolijuhatajad-õpetajad: Pidula algkooli juhataja Jakob Laul, Sassi algk. j. Herman Muki,

Tõlluste algk. j. Aleksander Lepik, Käesla algk. j. Felicia Tarkus ja Lõopõllu algkooli õp. Reedik Mägi.

S.M.R.Ü. otsustas esineda Põllutöökojale soovivaaldusega, et see koos Haridus-sotsiaal-ministeeriumiga korraldaks õpetajaile suvekursuseid maanoorte tööalalt. Samase soovivaaldusega otsustati esineda ka õpetajate Liidu Saaremaa Osakonnale.

II ülemaalse maanoorte kongressi ajal kavatsetakse korraldada Lõuna-Eestisse Saare maanoorte õppereisi ja viimasel S. M. R. Ü. juhatusel koosolekul avaldati soovi, et tänava ülemaaline maanoorte kongress tuleks pidamisele kusagil Lõuna-Eestis, kas Vahil või Väimelas.

Maatulumuslike töökojade koostamine maanoorte ringides loodetakse käesolevaks tegevusaastaks lõpule viia 1. maiks. Koostamisel võetakse aluseks Põllutöökoja poolt välja antud maanoorte tööjuhiseid, „Tõusvat Maad“ nr. 2. ja ajakirja „Maanoored“ nr. 3. 1935. a. Tööd mõeldakse läbi viia astmestamise põhimõttele ja põllumajanduslikku haridust saanud noorte kaasabil.

Kõigil tööaladel ja kõigis astmeis nõutakse arvepidamist ettevõtte üle, selle puudumisel otsustati töid 1935. aastal hinnata: I astme töid ühe auhinna astme võrra madalamalt, II ja III astme töid arvepidamise puudumisel kui I astme töid.

Maanoored, kes üle 25 aasta vanad, võivad võtta maanoorterangi tööd osa, kuid S.M.R.Ü. peab soovitavaks neile mitte enam autasusid välja anda. Sellesse vanuse easse jõudnud noortele soovitatakse lahkuda maanoorte organisatsioonidest või vajaduse korral kaasa töötada veel juhtivail kohtadel põhjusel, et meie vanemad organisatsioonid kiratsevad just tegelaste puudusel, millise pahe saaks kõrvaldada, kui maanoorterangidest saaksid uut ja värsket verd maanoorterangide vanemate liikmete näol, kes aastaid maanoorterangis töötades on omandanud vastavad ja tarvilikud kogemused.

Hea ja kõrgeväertusliku külvisemne saamiseks otsustati ka tänava korraldada eelmiste aastate eeskujul seemnete ühisostmine. Juur- ja kõõgiviljade kõrge hinna tõttu on paljudes ringides rajamise

vastavaid seemnekasvandusi maanoorte assistendi ja teiste põllumajandusliste nõuandjate järelevalvel.

O. Kolk.

Pärnumaa maanoorte päev tänava Saardes.

Pärnumaa maanoorte päev otsustati tänava ära pidada Saardes 21. juulil. Kavast oleks muusikalised ettekanded, spordivõistlused ja õhtul pidu. Maanoorte päevale palutakse kõnelema J. Hünerson, A. Eckbaum ja A. Reindorf.

Saarde maanoored palkasid ametisse nõuandja.

Saarde kihelkonna maanoored otsustasid organiseerimise ja enesearendamise töö paremaks korraldamiseks ametisse palgata asjatundja-nõuandja. Selleks valiti Olustvere põllutöökeskkooli lõpetanud Karl Järvesoo. Asjatundja esimeseks ülesandeks jääb uute maanoorteritingide loomine kohalikele algkoolide juurde.

Agapäe maanoored võistlevad kodukorraldamises.

Hiiu maal asuva Agapäe noorteühingu majandusring oma peakoosolekul otsustas algust teha kodude kaunistamise ja korraldamise võistlustega ringi liikmete vahel. Läänemaal on see esimene omasarnane algatus. Võistlustega tehakse algust eeloleval suvel.

Kasaritsa noored tegutsemas.

Pühapäeval, 5. mail k. a. peeti Jaani koolimajas Kasaritsa Maanoorteritingi esimene korraline koosolek. Kokku oli tulnud rõõmustavalt rohkelt nii noori kui vanemaid põllumehi.

Ringi tegevliigeteks astusid üle 30-ne maanoore, kes vastavalt hakkavad tegutsema erialadel, nagu sookultuur, kanakasvatus, sordiparandus, puuvilja-

aed, köögiviljaaed ja mesilastepidamine.

Ringi eelarve võeti vastu tasakaalus Kr. 65,00.

Tähtsamateks sündmusteks tegevuskavas on: ekskursioone Antslasse ja Väimelasse, karjakohus, lõikusepidu ja töögruppide vaheline võistlus auhindadele.

Aidus asutati maanoorteriting.

Pühapäeval, 5. mail 1935 peeti Aidu Tõlli koolimajas ära Aidu Tõlli algkooli maanoorteritingi asutamise koosolek. Selgitava kõnega maanoorte organiseerimisest esines Viljandi maatulunduskonsulent agr. Lossman. Ringi liikmete pere koosneb pea täielikult kooli kasvandikkudest ja esmaajoones alustavad tööd köögi- ja juurvilja kasvatamise ning kodukaunistamise, puutöö ja rohumaa korrastamise rühmad. Maanoorteritingi tegelikuks organiseerijaks on prl. Hilda Männik, kes koosolekul valiti ka ringi vanemaks.

Maanoorteritingi juhatus moodustati koosseisus: J. Jalak, J. Naba, L. Männik, A. Männik, J. Ani ja Lohk.

Maanoorte päev Läti-Valgas.

Läti-Valgas korraldati maanoorte organisatsioonide päev. Selpuhul korraldasid noored kirikus piduliku jumalateenistuse ning asetasisid pärja langenud sõdurite mälestussambale.

Ühel ajal maanoorte päevaga korraldati noortele eksameid ning näitus.

Päeval kõnelesid Läti põllumeestestsi maanoorte osak. juhtivad tege-lased agr. Andresons ja Kirshs.

Peab tähendama, et maanoorte organiseerimine Lätis on palju edukam kui meil. 1931. a. oli Lätis 16 maanoorte organisatsiooni, nüüd aga üle 800.

Ristsõnamõistatus.

Käesolevas numbris järgmisel leheküljel toodud ristsõnamõistatuse lahendus palutakse saata „Maanoored“ toimetusele hiljemalt 30. maiks 1935.

Õigetele lahendajatele auhinnad.

Õigete lahenduste saatjate vahel loositakse välja: 1. „Maanoored“ 1935. aastakäik; 2. komplekt (7 tk.) maanoorte tööjuhiseid; 3. H. Velbergi raamat „Vajalisemaid värvimisviise“; 4. A. Sepa raamat „Savihooned“.

Ristsõnamõistus.

1.	2.		3.	4.	5.	6.	7.		8.			8 ^a		9.		10.
11.			12.									13.	13 ^a			
14.				15.								16.				17.
			18.						18 ^a	19.						
20.							21.	21 ^a				22.				
23.			24.			25.				26.						
		27.					28.			29.		30.	31.			32.
33.	34.			35.					36.		37.					38.
	39.		40.					41.						42.		
43.							44.		45.	46.		47.	48.		49.	
50.					51.				52.							
53.			54.									55.	56.			
	57.		58.					59.		60.				61.		62.
	63.							64.								
	65.									66.			67.			

Vasakule:

1. Mille ümber koonduvad maanored; 9. sõna „suga“ käändes; 11. hüüe; 12. muusikakoor; 13. olukord; 14. naister. nimi; 15. vannutud; 16. tark; 18. vana mees; 18-a. valgustab linna; 20. piiluma; 21. värv; 22. usk; 23. kaksikonsonant; 24. selle ajani; 26. kaksikvokaal; 27. leival on...; 29. vanarahvaste jumalus; 33. korralda, aseta; 35. üleval on...; 37. koduloom; 39. süües on...; 41. naister. nimi; 42. kütis; 43. niiske õhk; 44. tema saksa keeles; 45. pidulik lõunasöök; 49. sama, mis 44; 50. šokolaadi vabrik; 51. tema saksa keeles; 52. mis võimaldab näha; 53. suvituskoht Euroopas; 54. naister. nimi; 55. sõdurid moodustavad; 57. enamuse; 60. risu; 61. dokumentide kaust; 63. sõduriist; 64. kannab ehituse juures raskust; 65. tuntud laul; 66. silmahaigus; 67. saabub postiga.

Ülevalt alla:

1. Kasvab metsa all; 2. aia eest hoolitseja; 3. inestus; 4. geomeetriline joonis; 5. saarestik; 6. naister. nimi; 7. vaikusele vihjav hüüe; 8. astmesitik; 8-a. kuulus vene kirjanik; 9. vee alla laskuma; 10. Akadeemiline Põllumajandusl. Selts lühend.; 13-a. kala; 16 hüüe; 17. kartliku; 18. järg; 19. leitud ese; 21-a. vankril ja reel on...; 25 härja rakendus; 27. kasvataja, mitte oma isa, ema; 28. lai; 30. kaksikvokaal; 31. nii nimetatud; 32. Eesti tsemendivabrik; 34. Eesti puupapivabrik; 36. arv; 38. suurem elamute kogu maal; 40. uni, käändes; 43. maja osa; 44. korteri osa; 46. saabuma; 47. kagutuul; 48. eel; 51. naister. nimi; 52. lühend. kirjal; 54. siga; 56. ikka meiega; 58. sidesõna; 59. riik Ameerikas; 62. lind.